

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен „доктор”

по професионално направление

2.3. Философия (философия с преподаване на английски език)

на тема

Законът на народите (*Jus Gentius*) в ерата на глобализацията.

Аспекти от философията на Джон Ролс и Ю. Хабермас за/в международните отношения

The Law of Peoples (*Jus Gentius*) in the Perspective of Globalization Era

Aspects of John Rawls and J. Habermas Philosophy in the International Relations

на **НИКОЛАОС ЕФСТАТИОС ВЛАХАКИС,**

докторант във Философски факултет на

„Софийски университет „Св. Климент Охридски“,

с научен ръководител **проф. Недялка Видева,**

от проф. д-р **Даниела Василева Сотирова,**

направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата,

член на Научното жури

съгласно заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“, No РД 38-294 от 17.07.2020 г.

Представената дисертация е написана на английски език и е в **обем от 225 стр.**, от които 217 стр. е текстът на докторската теза. Тя е структурирана в увод, пет глави, заключение и **библиография**. Последната включва над 150 източника, от които повечето са на английски, а останалите – на гръцки, в това число – и преведени на тези езици книги и статии от немски. Библиографията говори, че докторантът се е основавал на широко информиране от философски, политологически, международно-правни и други авторитетни източници и автори, заемайки се с тази пространна и амбициозна тема.

Подобна **широка осведоменост** е необходимо условие, за да се обхване избрания предмет. Авторът познава достатъчно добре философските и социално-политически изследвания в рамките на пост-кантианския проект за глобална справедливост и световен мир. В дисертацията има подробен разказ и адекватни интерпретации за традициите на противопоставяне на идеализма и доктрината на реализма в международните отношения от

Тукидит през Кант до Хабермас и Ролс. Дилемата правилата (принципите) или силата (могъществото, властта) е нишка в рехавата тъкан на световната политика, която се осмисля в този текст.

Подбраната тема кореспондира както с университетската подготовка на автора по специалностите публична администрация и философия, така и с професионалния му опит на съветник по пресата и комуникацията в посолствата на Гърция в няколко европейски страни, както и в представителства на Гърция в ЕС и НАТО.

Описателното заглавие на дисертацията показва ясно каква е рамката и **фокусът на разработване**. Докторантът тръгва от идеята на Кант за траен световен мир, основан на междудържавни отношения, израз на общностен морал и на конфедерацията като политическо формирование, която да осъществява плана за световен мир. Той разглежда схващанията на Дж. Ролс, развил кантианската представа за „траен мир” в перспективата на политическия либерализъм и предложил своеобразен етичен кодекс на консенсуса и споделените ценности в отношенията между държавите. Николаус Влахакис най-вече проблематизира пригодността на подобни идеи днес, при глобализацията – противоречива и разнопосочно критикувана. Той пита (на стр. от Автореферата) дали за международното право (*jus gentius*) се изисква някаква форма на „конституционализация” на ниво международна общност, каквото пък е мнението на Ю. Хабермас. За да отговори на този въпрос, докторантът се е запознал и описал аспекти и на двете теории - на Ролс и на Хабермас - като „основен теоретичен фон”.

Структурата на дисертацията представя идеите на докторанта в пълнота и с последователно разгръщане. Ще се спра - избирателно и непропорционално – на места в отделните глави, които намирам за определящи качеството на текста и перспективни за развиване.

В първа глава той се опитва и до голяма степен успява да анализира традицията в моралната философия главно чрез концептуалната рамка на „идеалната теория” на Ролс за моралния конструктивизъм на Кант.

Във важната за сравнителния коментар на автора *втора глава* във фокус е Хабермасовата философия за справедливостта. Подобно на Хегел, Хабермас представя справедливото като принцип, който да пресича икономико-административните и политико-комуникативните форми на рационалност. В хабермасовата дискурсна етика вместо категоричния императив, играещ ролята на универсален принцип, има процедура на морална аргументация, която да е активно приемана и съгласувана от страна на всички участници в обсъждането (дискусията).

В *трета глава* и по-нататък Н. Влахакис се заема с термина *глобализация*. Той правилно тръгва от двойното ѝ възприемане: в едни случаи глобализацията е мислима като универсализираща теория, която да обяснява всичко в днешно време, а друг път тя е само ориентир за разбиране на трансформационни процеси. Тук авторът изтъква как се модифицира понятието *международното общество в глобална общност*. Тази концептуална промяна дава основа на автора да приема *хуманитарния интервенционизъм като парадигма* на глобализирания правен ред. Той напомня за първия случай на интервенционизъм, основан на реториката на правата на човека - навлизането на НАТО в Косово през 1999 г. и позицията на Хабермас по въпроса.

Интригуващ е направеният прочит на моделите на космополитния морал, очертан като политически ред. *Полисът* е симбиотична парадигма на човечеството, която според Н. Влахакис приема следните модели в историята: *Държава-Полис, Метрополис, Мегалополис и Космополис*. Интересно и концептуално защитимо е и разграничаването на *морален и правен космополитизъм*. Последният е ангажиран с политически идеал – този на глобалния ред, при който всички лица имат равностойни права и *задължения на съграждани* в универсална република. За моралния космополитизъм е водеща универсалната етическа загриженост за всяко човешко същество. Така според докторанта, всеки проект за глобална справедливост е осъществим, само ако се премине от *разпределителна към преразпределителна справедливост*.

Финалната *пета глава* е за глобализацията на демокрацията, когато последната не е *държавна процедура и система*, а е по-скоро *характеристика на световното политическо устройство*. А *глобализираната демокрация* е самореализираща се *бездържавна ситуация*, в която *държавите като участници се сливат с недържавни действащи лица*. Видно е, че авторът е съумял да вникне, пресъздаде и предложи свой прочит на проектите за глобална справедливост и за световен модел на управление на Ролс и Хабермас, така че да се съхрани духът на „*реалистичната утопия*”, на което всеки от двамата е настоявал.

Докторантът обосновава настоява на тяхната концептуална допълнителност, а не противопоставяне. И в двата варианта са изведени морални и/или правни принципи и стандарти, управляващи международната политика, независимо от това дали нормите са извлечени от „*ноуменалното*“ или от рационалния дискурс. *Дилемата между „е” и „трябва”* винаги ще остава. В този смисъл изглежда перспективно в бъдещи разработки по темата да се развият извъннормативистки трактовки на глобализма, основани на прагматизъм, етика на добродетелите, етика на грижата, при които се смекчава и контекстуализира разделението между

стандарт и действително поведение, като се настоява за практическата ангажираност на участника в дадена общност и на *смисъла на практическото взаимодействие*.

Езикът, на който е написана дисертацията, е достъпен и издържан. Преводът на автореферата на български също е ясен. **Авторефератът** е в обем от 76 стр. и предлага адекватно експозе на основните тези в текста. Не е отделен списък със самооценка за приносни моменти. Но смятам, че извършеният сравнителен анализ на глобализацията и международните отношения чрез задълбочено вникване в етико-философските възгледи на мислители от ранга на Ролс и Хабермас е амбициозна задача, която Николаос Влахакис творчески е разрешил.

Бележките ми към представения труд са незначителни, по-скоро формални и свързани със структурирането на дисертацията. Липсваше ми название на отделните глави – докторантът е препочел да озаглави само параграфите. Това създава известна разпокъсаност и повествователносат. Текстът би спечелил, ако не е толкова раздробен – преброих 26 параграфа и подпараграфа, неравномерно разпределени в петте глави.¹

Докторантът приложи списък от 10 **публикации** на английски, немски и гръцки, 8 от които са тематично свързани с дисертацията, а 5 са несъмнено философски текстове, като 3 от тях са на гръцки език. Смятам, че идеите на докторанта са представени достатъчно добре публично и пред експерти (например, един от текстовете е докладван на Панелинския философски конгрес (2018 г.).

В заключение ще изтъкна, че представеният дисертационен труд съдържа философски интерпретации и сравнителни анализи по същностен за съвремието проблем. Тематиката и текстът имат и практическа стойност, доколото изследването на философски дебат по глобален проблем може да се види като приложимо в международните отношения и тяхната етическа и правна регулация. Оценката ми за докторската теза, автореферата, публикуваните материали на автора, (когото не познавам персонално), е изцяло положителна. Представеният труд има необходимите завършеност и актуалност, академична и практическа значимост на дисертация за ОНС „доктор” в България. **Подкрепям присъждането ѝ на г-н Николаос Влахакис.**

20.09. 2020 г.

/проф. д-р Даниела Сотирова,
член на Научното жури/

¹ Изглежда, че подобна раздробеност в съдържанието и текста на философски дисертации става преобладаваща в днешно време на компютърно и дистанционно четене и писане.